

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Vorbirea

Escelenței Sale Înalt Presânțitului Domn Archiepiscop și Metropolit Miron Romanul ținută în ședința dela 29 Maiu a camerei magnaților cu ocazia desbaterei proiectului de lege pentru regularea salariilor învățătoresci.

Escelența Văstră, Domnule Președinte! Ilustri Magnați!

Eu și după cele ce le dîseră cu temeiu în vorbirile lor premerse ilustri mei consoți episcopi din acésta parte, aș avé să grăesc fôrte multe la obiectul din discusiune cu privire atât la interesele patriei, cât și la cele ale bisericei și naționalității mele; dar după-ce din cauza sănetații fôrte debilitate nu me pot apuca să țin un discurs mai lung, care să se ocupe în mod esact cu tôte părțile speciale ale obiectului — din parte mi sum necesitat a me declara relativ numai fôrte pe scurt și numai în linia-mente generale.

Cer din capul locului grațioasa permisiune a Escelenței Sale președintelui nostru, profund stimat și de mine, ca să-i pot aminti: că fiind ađi pentru bisericile indigene de ritul grecesc a dăua și de Rusalii, din considerare la acésta ar fi fost după mine, precum și după alții deasemene interesați, fôrte cu scop, ca ședința ilustrei case a magnaților ficsată pe diua de ađi, să se fi pus cu câte-va zile sau mai înainte, sau mai târđiu, ca să nu fie siliți membrii de ritul grecesc ai casei magnaților și mai cu sémă prelații concernenți a absentă de acasă într'o și de sərbătore mare ca acésta, sau a rămâne absentă dela ședința presentă, carea este de un interes mai de aprópe pentru confesiuni. Cred însă, că lipsa de considerațiune în cazul acesta nu a fost cu intențiune, și sper, că între împregiurări normale cei de ritul grecesc nu vor mai fi puși într'o neplăcută situațiune de silă, cum este cea de acum.

Trecënd după permiterea acestora la obiect, îmi iau voie mai întâiu a observa: că în proiectul de lege pus în discusiune sunt cuprinse și astfel de

măsuri, cari dacă ținem samă la titlul binesunătoriu ce-l pórta el, cad afară din cadrele lui; pentru că aici nu e vorba numai de regularea salariilor pentru învățători și învățătore, ci sunt atrase în proiectul de lege și alte măsuri, cari nu au loc aici, anume instituirea învățătorilor confesionali subvenționați din partea statului, precum și procedura disciplinară, carea să se pună eventual la cale în contra lor, ceea ce după mine este în contra regulilor de codificare și în contra unui arangiamet bun.

Eu redicat preste ori-cé preocupățiune frivolă, cutez să afirm: că scopul acestui proiect de lege propriaminte nu este intru atâta ca să se amelioreze pozițiunea învățătorilor, cât este mai vêrtos, ca să se constringă drepturile autonomice ale confesiunilor, cari au coloritul de naționalitate sau — să o đic mai oblu — scopul lui este, ca să se restórne autonomia bisericilor naționale. Acésta cuprindere a lucrului o constată tôte organele opiniunii publice maghiare, cari în partea cea mai mare chiuesc deja în bucuina lor, că prin o astfel de lege se vor nimici tendențele naționalităților, după ele nepatriotice.

Dăr apoi pentru ce sunt nepatriotice naționalitățile nemaghiare din țera acésta? Dóră pentru că o parte neînsemnată a inteligenței naționalităților, sub scutul instituțiunilor liberale ale statului scrie articoli vehemenți în diare, adeseori trecuți preste margini, și uneori arangiază și demonstrațiuni politice, când vede periclitare interesele naționalităților? Sau că dóră chiar și numai pentru aceea sunt nepatriotice naționalitățile pentru-că ele nu doresc și absolut nu vreau să-și lapede caracterul lor național, limba și obiceiurile lor proprii, și să se contopescă în rassa magiară, în cultura special magiară?

Cât pentru acésta atât înaltul guvern al statului, cât și preste tot opiniunea publică ar puté să fie cu mine dimpreună cu totul în curat; pentru-că ce privesce cauza primă, răul, dacă el în adevăr există și este periculos, se pôte sana și trebuie sanat în alt modru, fără ca să fie necesar a se mutila o

instituțiune în acest lucru cu totul inocentă, adecă autonomia bisericilor;  r ce privesce ceealaltă cauză, după modestele mele vederi în contra aceleia absolut nu mai există nici un remediu, pentru-că la noi conștiința națională și alipirea cătră propria sa naționalitate a prins deja așa de tari rădecini, și este intru atâta desvoltată în t te clasele locuitorilor, înc t aceea nici prin educațiune, nici prin învățământ scolar, nici prin ori-ce violență nu se mai p te stirpi.

Autonomia bisericii greco-orientale române în patria n stră eu o consider de o instituțiune fundamentală, de una, pre care legislațiunea dela 1861/68 în legătură cu complanările privitoare la dreptul public pentru aceea o a dat bisericii, ca să asigure românilor jaluși de naționalitatea lor, cel puțin în biserică și în scólă un fel de vieță — așa  ic nd — familiară, și prin ac sta pe l ngă scutirea intereselor patriei, totodată să asigure pentru totdeauna și existența naționalității române; deci a schimba, a slăbi sau a mutila o astfel de instituțiune fundamentală așa numai în mod incidental, prin o lege special scolară, nu este nici just, nici echitabil, dar nici cu scop.

Sciu bine, că acest proiect de lege atinge autonomia nu numai a bisericii greco-orientale române, ci deopotrivă și a celorlalte biserici din patrie; însă referințele acestor diferite biserici cătră stat sunt f rte variante, pentru-că pe c nd interesele bisericilor de naționalitatea maghiară află mai totdeauna sprijin și apărare din partea statului, pe atunci este de prev dut, că biserica greco-orientală română, singur numai pentru că ea nu aparține naționalității maghiare, precum a fost în trecut espusă la multe feluri de injurii, așa va av  și de acum înainte după crearea unei astfel de legi parte de un tractament f rte mașter, ceea ce are deja indicii și în acel fapt, că Escelenția Sa domnul ministru al instrucțiunii publice înainte de a stabili specialitățile acestui proiect de lege, a intrat cu privire la acestea în pertractări cu bisericile protestante magiare și după mărturia  iarelor a pactat cu ele,  r pre noi, biserica greco-orientală română, tot atunci a binevoit a ne ignora total fără nici un motiv justificabil.

Afară de mutilarea autonomiei bisericesci, carea este gravamenul principal, trebuie mai ales să excepționez acele dispozițiuni ale proiectului de lege, cari parte nu sunt în pracsă executabile, parte au înțeles dubios, parte nu sunt compatibile cu echitatea; așa de exemplu § 11 punctul d) pune confesiunilor pentru cazul contemplat acolo un termen preclus de 30 de  ile pentru efectuarea alegerii nóue de învățatoriu, pe c nd în biserica gr. or. română alegerea de învățatoriu se p te face numai pe calea concursului,  r timpul deschis pentru însuși concursul este cel puțin 30 de  ile, așadar proiectul de lege nu ac rdă timp pentru dispozițiunile premergătoare și următoare la alegerea de învățatori.

Mai departe § 10 este așa de obscur redactat, în c t el nu eschide interpretarea, că susținătorii

sc lelor confesionale ar fi datori să dea mijlócele de subsistență destinate pentru scólele lor încă și în acel cas, c nd ei își sisteză scóla, sau c nd guvernul statului vine să li-o sisteze; o astfel de interpretare însă ne-ar duce la confiscarea fără drept a averii; de aceea Escelenția Sa dl ministru de culte și instrucțiune publică m'ar deobliga nemărginit, dacă ar binevoi să-mi risipescă încă aici în ilustra casă a magnaților prin o declarațiune categorică indoelile mele referitoare la acest §, spre orientarea prealabilă a celor interesați.

În fine eu la §§ 9 și 18 văd o abatere f rte nejustă, pentru-că pec nd sermanelor confesiuni se pune un termen numai de 9 luni, respective de 1 an, ca ele să urce salariile învățătorilor sei la măsura recerută, pe atunci puternicul stat își ia un respiriu de trei ani pentru ca să întregescă salariile învățatoresci prin ajut rele cerute de susținătorii sc lelor; apoi mai vine la acestea încă și aceea, că salariul învățatoresc dnpă § 9 se încasseză dela susținătorii scólei eventual pe calea administrațiunii publice, și încă nu numai la pl ns rea părții interesate, adecă a învățătorului, ci și în cas de o denunțare oficială, de exemplu, c nd în afaceri de aceste ar veni să facă raport organele administrative chiar și fără a fi recercate de cătră învățătoriu interesat; ceea-ce eventual va forma un isvor deschis pentru multe controverse interne.

Din parte-mi me mărginesc în discușiunea generală numai la momentele principale, ce le amintiu, cu deosebire la apărarea autonomiei bisericii greco-orientale române, garantate prin lege, și cu aceste recomand nd grațiosei atențiuni a ilustrilor magnați representațiunea, respective cererea respectu să a episcopatului greco-oriental român, proiectul de lege ce este sub discușiune, nu-l primesc de basă la o pertractare în special și la crearea unei astfel de legi nici într'un chip nu pot concurge.

Vorbirea

Prea S nției Sale părintelui episcop Nicolae Pop e a.

Exelentissime dle president, illustri magnați! Mărturisesc, că cu greu m'am hotărit a lua cuv ntul, căci o pot sci înainte, că cuvintele mele, ori c t de drepte și fondate ar fi, nu vor fi luate în considerare în fața curentului, care se vede, că domnesce în patria n stră. Și dec  totuși, ca unul, care nu am fericirea de a sci perfect limba maghiară, îmi i-au voiă de a rosti la acest obiect c te-va cuvinte, o fac pentru aceea, pentru-că nu se p te, convingerea și datorința nu-mi permit, să tac atunci c nd văd că un nou atac se pregătesce contra drepturilor n stre înscrise în lege, contra autonomiei bisericii n stre gr. or. și în general contra desvoltării n stre culturale. Însă, illustri magnați, o fac și pentru aceea, ca nu cumva să se  ică, că nu ne aducem gravami-

nele înaintea locurilor competente. Le aducem, iluștri magnați, și tot-deuna le-am adus înaintea locurilor competente, când a fost trebuință, însă cu regret am esperiat, că precum am dis, din cauza curentului amintit, domnitor în patria noastră, acele nici când, dér nici când n'au fost luate în considerare.

Așa se vede, iluștri magnați, că la noi legile, cari sunt mai drepte față cu naționalitățile nemaghiare și cu confesiunile acestora, numai de aceea se votază, pentruca séu sé nu se aplice de loc, séu sé devină cu desevîrșire iluzorii, luându-li-se ori-ce valóre prin legi ulterioare.

Dovadă despre acesta este cunoscuta lege a naționalităților, care hotărit pentru aceea s'a făcut, pentru ca sé nu fiă aplicată, pentru ca sé fiă pusă a d a c t a, deja dela votarea ei.

Altă dovadă ne dă autonomia bisericii noastre gr. ort. române, sancționată și inarticulată în tótă forma, prin care se recunósce acestei biserici dreptul de a-și regula singură, liberă și independentă tóte afacerile școlare.

Dér, iluștri magnați, §. 38 al legii școlare dela 1868 încă recunósce dreptul confesiunilor și le dă libertatea de a-și înființa și susține școlele proprii, de a-și alege și aplica învățătorii, de a hotări lefile acestora și planurile de învățământ și de a esercia dreptul și autoritatea disciplinară asupra învățătorilor séi.

Dér ce folos, iluștri magnați, căci confesiunile au fost știrbite treptat în tóte aceste drepturi ale lor, garantate în lege, prin legi și ordonanțe ulterioare, astfel tot mai mult și în mod mai simțitor fiind restrinsă autonomia școlară a confesiunilor.

Și pe când credeam, iluștri magnați, că acest amestec al statului în trebile școlare a ajuns la culme, étă ne întelnim cu acest proiect de lege, care decă va fi primit, în adevăr aprópe cu desevîrșire ar șterge cel din urmă rest de autonomie școlară a bisericii noastre gr. ort. române. Da, iluștri magnați, prin el s'ar șterge în realitate de odată cu autonomia și legea școlară dela 1868. Căci după acest proiect de lege, contrar legii amintite, confesiunilor li-se octroéză salariul minimal și quinqueniul, cu care trebuie sé și plătéscă învățătorii, ér decă confesiunile nu pot scóte acéstă sumă minimală, își perd în privița învățământului confesional tot dreptul garantat prin lege, așa că biserica nu va mai fi nici mai mult nici mai puțin, decât un for inchișional și un oficiu esecutiv al statului. Dér nici atăta, iluștri magnați, căci prin modificările înăsprițóre făcute în casa deputaților, statul sub pretextul „direcției contrare statului“ este îndreptățit a desființa, când voesce, ori-ce școlă confesională.

Insé, iluștri magnați, pentru-ce óre acéstă inechitabilitate față cu confesiunile și autoritățile lor? Pentru-ce ni-se dă nové cu o mână, ér cu ceea-laltă ni-se ia ce ni-s'a dat? Óre modificarea acéstă

a legilor, spre paguba evidentă a confesiunilor, cum se póte esplica într'un stat de drept organizat cum este Ungaria? Óre diferitele confesiuni, și în special credincioșii bisericii nóstre gr. ort. române, nu sunt ó parte a fiilor patriei nóstre? Nu-și sacrifică și ei sângele și averea pentru susținerea și apărarea patriei nóstre comune?

Îmi iau voiă, iluștri magnați, a pune acesta întrebări, cu atât mai vîrtos, că motivele proiectului de lege, după a mea părere, sunt cu desevîrșire nefundate și tocmai în contradicere cu răspunsul la întrebările mele. Nefundate, iluștri magnați, pentru-că decă eu sévîrșesc același lucru bun cu mai puțină cheltuélă decât altul, apoi cine mă póte sili după drept, ca sé cheltuesc și eu atăta cât altul? Séu, iluștri magnați, decă diecesa nóstră de Caransebeș ar întretine învățători buni și cu desevîrșire coréspunđători pentru plată mai mică de 300 fl. anual, apoi cu ce drept ar poté-o sili statul sé le dee plată mai mare ca cea amintită? Ce scop ar avé asemenea silă? Eu așa cred, că nu suma, ci rezultatul bun al învățământului ar trebui luat în considerare, căci acesta hotăresce valórea internă a instrucțiunii peste tot.

Și sé nu crédă nimenea, iluștri magnați, că confesiunile n'ar fi pentru îmbunătățirea lefilor învățătorești, din contră, asigurarea sorții învățătorilor nimenea nu o doresce mai mult ca ele, dovadă școlele și lefile profesorilor lor, care vedénd cu ochii cresc și se sporesc, dér numai pe încetul și pe rënd, conform împrejurărilor și stării materiale, în care se găsesc. Da, iluștri magnați sunt considerabile jertfe aduse de confesiuni pentru instrucția, în ciuda celor-lalte greutăți, cari trebuie sé le pórté în tóte privințele, după cum a recunoscut chiar Escelența Sa d-l ministru de culte și instrucțiune publică în casa deputaților.

Dér așa mi-se pare, iluștri magnați, că altius petenda est ratio. Nu atât instrucția séu îmbunătățirea salariilor învățătorești, ci alt-ceva este la mijloc, anumit curentul acela, despre care am avut fericirea sé amintesc la începutul discursului meu, și care, judecând după tóte presemnele, nu póte fi altul decât asimiliarea, séu maghiarizarea naționalităților nemaghiare din patriă.

Este grea problemă acéstă, iluștri magnați, care cu greu se va realiza în luminatul secol al 19-lea, când popórele au ajuns la consciința națională. Resultatul va fi acela, că din nou se vor turbura sentimentele publice, se va provoca ură și dușmăniă între diferitele popóre ale acestei frumoșe patrii, în locul păcii și al iubirii creștinesci, de care atăta trebuință avem.

Vé stă în putere, iluștri magnați, sé ridicăți la valóre de lege acest proiect, dér vé rog, binevoiti a lua în considerare consecunțele triste cari vor urma, bine sciind, că în acéstă țeră sunt și alte

popóre, cari voesc și au dreptul să trăească cu limba, caracterul și cultura lor propriă.

Insuși S-tul Stefan, ilustru magnat, primul rege și întemeietorul acestui regat, a ȃis, cĂ regnum unius linguae imbecile et fragile est. DovadĂ acĂsta, ilustru magnat, cĂ și atunci au locuit diferite popóre în patria nĂstrĂ, dĂr acel rege înțelept nu le-a superat, ci le-a cinstit și li-a pre-tuit limba, pentru-cĂ bine a sciut în ce consistĂ pu-terea unui stat. Lucru natural, cĂ nu popĂrile s'au nĂscut pentru stat, ci statul este înființat pentru popĂre.

Binevoit, ilustru magnat, a lua și aceea în considerare, cĂ astfel de tendențe stau în contradicere vĂditĂ cu legile sancționate în vigĂre, cari legi „cĂtĂ vreme sunt în vigĂre, trebuie observate cu sfințeniĂ”, dupĂ cum a ȃis odatĂ înțeleptul patriei Francisc Deák.

Binevoit mai departe, ilustru magnat, a vĂ aduce aminte și a lua în considerare acele promisiuni și asigurĂri sĂrbĂtoresci, cari li-au dat în diferitele epoce naționalitĂților cei mai eminenti bĂrbĂrbați de stat ai Ungariei, ba chiar și casa deputĂților, atunci cĂnd și concetĂțenii nĂștri maghiari se se simțiau jigniți în drepturile lor politice și naționale.

În sfirșit binevoit a vĂ aduce aminte și de acel sfĂnt principu liberal, care s'a proclamat sĂrbĂtoresce în anul epocal 1848: libertate, egalitate și frĂțietate. Și în legĂturĂ cu acesta, nu uitați cuvintele sfintei scripturi: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris!

Și în urmarea tuturor acestora eu aș așă cugeta, ilustru magnat, cĂ nu ar fi echitabil, în secolul XIX., al lumiiilor, precum și milleniul, care se va sĂrba, sĂ se termine prin desavuarea cuvintelor amintite ale primului rege Sf. Stefan.

Acestea sunt, ilustru magnat, binevoitĂrele mele pĂreri și din inimĂ doresc, ne quid regnum detrimenti capiat.

Proiectul de lege nu-l pot primi de basĂ pentru discuțiunea specialĂ.

Principii de viĂță și activitate bisericeĂcĂ în scrierile pĂrinților apostolesci.

II.

Din epistola sfĂntului Ignatiu cĂtrĂ creștinii din Efes reproducem urmĂtĂrele:

„Se cuvine credincioșilor ca în modul lor de gĂndire și acțiune sĂ mĂrgĂ mĂnĂ-n mĂnĂ cu Episcopul, precum voi o și faceți acĂsta, deĂrece vrednica vĂstrĂ preĂșime susține cu episcopul vostru acel report, carele sĂmĂnĂ cu corđile fațĂ de citerĂ. Susțineți pentru totdeauna acĂstĂ armoniĂ. SĂ fim totdeauna cu grije, ca sĂ nu ne improtivim Episcopului, ca nu cumva prin acĂsta sĂ-ne facem neascultĂtori fațĂ de DumneđĂu.

„Rugați-vĂ neincetat pentru ceilalți Ămeni, pentru cĂ nu ne este iertat a perde speranța, cĂ și ei se vor întĂrce, și se vor face pĂrtași de darurile lui DumneđĂu. Dați-le ocaziune, ca sĂ învețe din faptele vĂstre, și sĂ-se facĂ invĂțĂcei ai Domnului. FațĂ de asprimea și furia Ămenilor fiți cu blĂndețe, fațĂ de vorbele lor fiți modesti, fațĂ de asupririle lor rugați-vĂ lui DumneđĂu, fațĂ de rĂtĂcirile lor fiți tari în credințĂ, fațĂ de rĂutatea lor fiți afabili și amicali.

„Îngrijiți ca sĂ-vĂ adunați cĂt mai des la servițiul dumneđĂesc, pentru cĂ prin adunĂrile dese la slujba dumneđĂescĂ se rumpe puterea diavolului, și în legatura cea puternicĂ a credinții vĂstre se nimicesce influența lui cea stricĂciĂsĂ. Nimic nu este mai bun în lume ca pacea.

„Fiți siguri, cĂ nu vĂ va lipsi nimic, dacĂ veți avĂ credințĂ și dragoste deplinĂ întru Isus Christos, — acea credințĂ și dragoste, carea este începutul și sfĂrșitul vieții. În credințĂ și dragoste consistĂ pietatea.

„Este mai bine a tĂcĂ și a fi, decĂt a vorbi și a nu fi. Este frumos a fi invĂțĂtoriu, dacĂ invĂțĂturile corespund cu faptele. SĂ facem tĂte astfel ca sĂ-se vadĂ, cĂ Domnul locuesce întru noi.“

Cele reproduse pĂnĂ aci din scrierile acestui bĂrbat apostolic le credem de ajuns pentru a-ne înfașișa spiritul dominant în biserica Domnului la sfĂrșitul secolului ĂntĂi și la începutul secolului al doilea, al erei creștine.

În acest spirit dominant al bisericii aflĂm cu deosebire trei principii mari și anume:

a) îngrijirea bisericii de a îndrepta și povĂțui pre toți prin puterea evangheliei;

b) îngrijirea ierarhiei de a nu se face în biserica nimic, ce ar fi contrariu lui DumneđĂu, și

c) simțul pentru viĂța publicĂ bisericeĂcĂ prin susținerea și alimentarea credinții, și prin susținerea unei cĂt mai intime legĂturi canonice cu Episcopul și prin Episcop cu întĂrgĂ biserica. Susținerea acestei unitĂți în modul de gĂndire și acțiune a fost atunci, și este și astĂzi forța principalĂ pentru un mers spornic și succes al bisericii.

Nu de mai puțin interes sunt povețele, pre cari le dĂ în epistola cĂtrĂ Efeseni sfĂntul Ignatie creștinilor asupra ținutti, ce trebuie sĂ-o aibĂ fațĂ de pĂgĂni, și anume ca creștinii sĂ-cucerĂcĂ pre pĂgĂni și pĂgĂnismul prin ținuta lor dĂmnĂ și prin viĂța lor adevĂrat creștineĂcĂ.

FĂntĂna banilor.

(Seriere popularĂ.)

[Continuare și sine.]

A patra patimĂ este, cĂ la mulți Ămeni nu le vine bine, cĂnd n'are cu cĂte cineva cĂrtĂ și potcĂ. Aș așă se apucĂ de judecĂți, astĂzi cu unul,

mâne cu altul, și fântâna din casă în loc se creșcă, tot scade, până când i-a perit isvorul.

Mai are omul apoi patimi de acestea, sute și mii, care sunt ca și niște fieră sêlbatică, cari te mânâncă și te omorâ, dacă nu te scii bate cu ele, și nu le poți învinge. Pentru aceea a lăsat însê Dumneșeu omului mintea, ca se scie stêpâni și omori patimele, și când una, sêu alta patimă ar vrea se-l ducă pe om, ca se facă cutare rêu, atunci mintea se stea la pândă, și se nu-l lase, ca patimele sê-l păcălescă. Acêsta se-i înveți Sântia Ta pe ômeni, sê facă, și apoi de bună sêmă toți vor ajunge în vârful dealului la bine și la fericire.“

Dicênd acestea dascalul meu s'a dus, ér eu treșindu-mê din somn am gândit, ca se vi-le spun acestea tôte, ca se nu am păcat inaintea lui Dumneșeu, că nu v'am spus tôte, câte le am sciut.

„Acum cred, că veți înțelege, dragii mei, ce însemnăză fântâna banilor, și de unde vin omului tôte necazurile în lume. Deci bine se băgați de sêma totdeauna ce faceți, și de veți vrea se me ascultați, atunci veți vedé, ca vom poté mări și islazul, vê veți poté plăti datoriile, și veți scapa de tôte necazurile.“

Cât timp povestí popa Sofronie, ômenii steteau, ca și incremeniți, și ascultau cu tótă luarea a minte; dar dupăce sfêrși đise birêul: „ați auđit frașilor, unde este fântâna banilor, și cum este rânduieła și legea în lume.“ Auđit birêule, răspunseră cu toții. Mulțămim părintelui pentru învêțatură, și precum ne-a spus, așa vom face, și dicênd acestea se despărțiră.

Abia trecură însê de atunci încóce vr'o 5 ani, și satul a și luat o altă față. Casele sunt frumoșe și curate, ocolurile grijite, pământurile pe câmp sunt cele mai bine lucrate, ér în grădini nu mai cresce cucută și scir, ci tôte grădinile sunt pline de legumi. Numai este acum nimenea dătoriu cu nimica în porție, nu mai veți esecutor de dare, dar nici nu mai veți pui de om ședênd fără lucru, sêu mergênd la birt, și jupânu Mâncăprune a luat de mult lumea-'o cap.

Cu un cuvênt satul Loboda, pare că acum nu mai este pe pustă, ci mai că s'a urcat până la jumetatea dealului, și dacă va ținé tot așa, apoi nu peste multă vreme se ridică până la vârful, și atunci nu mai scie, ce este necazul.

Acum s'a mărit și islazul, pentrucă ômenii au hotărît într'o adunare se lucre în tótă điuă mai mult cu câte un ceas, ér venitul din lucrul acest'a se-l adune, și cu el se cumpere o puștă, și în cinci ani s'au adunat atâția bani, încât fără nici o greutate s'a cumpêrat o puștă; și acum ômenii au vêđut cu ochii, că drept a avut popa Sofronie, când le-a đis, că „cu voie și cu rânduieła bună se pot face tôte-'n lume.“

În tot satul numai dascalul Gușă sê parea ca este unicul om necăjit. El îmbêtrânise, și satul îl pensionase, și în locul școlei lui sê facuseră doue școle noue cu doi învêțatori tineri, și care de care mai învêțat. Nu pentrucă era în pensiune era dascalul Gușă necăjit și nemulțemit; ci pentrucă avea la casă fată mare, și đeu, cine are fată mare, și nu o poté mărita, când i-vine vremea, nu pré poté se aibă inimă bună.

Susânica, fata dascalului, era fată mândră și cu portări bune; dar pentrucă mumă-sa era vestită de rea, nu pré îndrășneau feciorii se mérgă, s'o pețescă. Apoi prin satele de prin jur nici nu pré erau coconi de sêma ei, ér în sat erau numai cei doi învêțatori tineri, cari încă nu se pré poteau hotărî, s'o céră de soție. Apoi după alți feciori din sat ér nu se putea marita, pentrucă măritatul nu-mai așa este bun, dacă „și-găsesce sacul petecul.“ Ar fi dorit bireul se céră cu feciorul sêu pe Susânica; dar dascalul Gușă gândea, că decât o căsătorie fără potrivélă, mai bine este se-inplêtescă fata lui costița albă. Și apoi bine gândea, pentrucă se vedeți, nici n'ar fi fost cu cale sê-și mărite pe Susânica, fată-cocónă, după un fecior de țêran.

Dar vremea, povestea vorbii, tăcea și trecea, și dascalul Gușă gândea în sine, că n'ar fi bine sê morâ, și sê-i rêmână fata nemăritată. De aceea când sê-'ntêlnia cu vre unul dintre învêțatori nu scia, cum sê-i vorbescă mai frumos. Apoi i-mai chiâma la prânđ și la cină, și învêțatorii mergeau, și vorbeau acolo multe de tôte, numai de insurat nu.

Pe unul dintre învêțatori îl chiâmă Stan Burete ér pe celalalt Porfirie Buruénă. Burete era om cam bolnăvicios, dar Buruénă era un voinicel, de, de drag se te uiti la el. Nu era prea înalt de statură, dar bine făcut, și cum se đice, era om, carele avea „pe vino'ncóce.“ Susânicei i-plăcea de el, și gândea, ca de i-ar poté fi soție, apoi ar fi cea mai fericită din lume. Tot cam așa gândea și Buruénă, dar sciți, tinerii cu minte, cum era și dênsul, nu se pré însorâ cu una cu doue. Dênsul nu er ales în satul Lobodă, de învêțatoriu pe vecie, ci numai pe un an, pentrucă nu-și făcuse esamenul, ca se poté fi învêțatoriu de plin. Astfel și el ca omul, nu scia, ce are se mai fie până la cele urme, și deci socotea, se nu se-nsóre așa în grabă, pentrucă totdeauna este mai ușor și mai bine se đici: „vai de mine, decât vai de noi.“ Inveța însê, de gândeai că se omorâ, se facă esamenul cel mare de învêțatoriu.

Și bine facea, că învêța. Învețatura și mintea sunt ca aurul. Unde te vei duce cu ele, se scii, că-ți poți câștigă, ce-ți trebuie, și ai și cinste și omenie.

Tôte bune și frumoșe, dar Rucsanda, dascălița bêtrână își perduse răbdarea, se mai aștepte, și cum era de rea de gură ar fi đis multe, ba l'ar fi și dăscalit câte odată pe Buruénă, dar n'avea ce sê se faca, pentru-că era mare porunca lui Gușă se tacă, și sê aștepte.

Dela un timp Susănica incepu a fi mai veselă. Ea cetise ceva din ochii lui Buruénă. Intr'o séră fusese chiămată cu tată-seu la popa la cină. Aici erau nisce domni dela oraș; dar scii cum merge cântecul: „buruénă unde n'o sameni cresce,“ écătă-l aici și Buruénă. Venise se spună părintelui, că a căpătat poruncă se mérgă la examen, și deși dicea, că se grăbesce, se mérgă acasă, sê-se pregătescă de călătorie totuși la vorbele părintelui rămase și el la cină.

La masă seđu tocmai lângă Susan'a și pe când vorbeau de multe de tóte, tinerii mai schimbau la fețe, mai povesteau și ei, și mai rideau. Ce vor fi vorbit numai Dumneđu i-scie. Una însă o-a veđuț și dascălul Gușă. Venind a doua đi dela casa satului, veđu pe Susănica în casa de cătră uliță în genunchi inăntea unei icóne rugându-se lui Dumneđu, ér dupăce eși din casă, o veđu îngrijită ca nici odată. Incepënd a vorbi cu ea nu scia singur ce se dică, vedënd, că parecă nu-i este mintea acasă, ci este dusă la călătorie în altă parte. Nu đise nimic, mai târđiu însă o auđi prin grădină cântând:

„Hai Susană la poiană,

„Se vedem o buruénă

„Răsărind incteișor

„Și la inimă cu dor.“

Mare lucru mai este și dragostea acésta. Béta Susănica își cânta cântecul. Și când vedea câte o buruénă, gâdea, că vedea pe Buruénă, pe carele îl doriá. Apoi mai gâdea, și dicea în gândul ei: „Ce va fi facënd acum Buruenaș al meu, va fi tocmai la examen, și gândind așa cu lacrimi în ochi, își ridică capul cătră ceru dicëndu: O Dóme fii îndurătoriu, și adu-mi în pace pe acela, pe carele tu mi-lai trimis, și caruia inăntea ta i-jur credință pentru tóta vieța.“

Intorcënd în casă Susănica parecă n'auđiá, și nu vedea nimic. Inzădar se uita la feréstră, pentrucă nu vedea pe cine i-era mai drag, decât tótă lumea, inzădar auđiá ómenii vorbind, pentrucă glasul cel singur dulce și frumos nu-l putea auđi. Bietul Buruénă asudá însă la masa verde la examen: dar fie, gâdea Susănica, el a invețat mult, și bun e Dumneđu, îl va scapa și de acésta.

Dascalul Gușă vedënd acestea nu đise nimic, ci se duse la părintele se-i spună, și se-l întrebă ce se facă. Popa Sofronie, după ce-i istorisi dascălul ponturile Susăniciei, incepu a zimbi, și apoi i-đise: „Nu este nimic dascăle, așa se vede, că Dumneđu le a dat la tineri gândul cel bun. Eu de a séră am fost băgat de séma, că are sê fie bine, pentrucă am auđit pe Buruénă dicënd cătră Susănica: „după examen numai vreau se fiu singur, ci mi-aduc acasă o priveghiătóre, carea se scie se cânte după dorul inimei mele.“ Deci se scii dascăle, că peste câteva đile avem ospet, deórece Buruénă este de mult hotărít, sê-ți cêrá pe Susănica de nevéstă.“ „Amin,

și Dumneđu s'ajute“ părinte, răspunse Gușă, și plecă cătră casă vesel, cum n'a fost nici odată în vieța lui.

A treia đi des de diminéță era Susănica la feréstră, și se uita cu dor se vadă, când va trece Buruénă dela oraș. Intre ei fusese vorba, că de va eși bine Buruénă la examen, i-va spune acésta printr'un suris dulce, când va trece cu cocia pe dinaintea casei lor, ér de nu va suride, ci va ședé cu capul plecat, atunci se scie, că nu este bine.

„Un suris trimite-mi dragă, gâdea Susănica, și atunci Dóme mulțemescu-ți, sunt cea mai fericită ființă de pe pământ.“

Și surisul, nu după multă vreme, éta-l că vine, sbórá iute din trăsură, trece ca fulgerul prin feréstră, și Susănica e fericită. Buruénă a sosit, și nici n'a mers acasă, ci de-a dreptul la părintele, se-i povestescă sfêșitul examenului, ér după aceea dimpreună cu părintele merse la dascălul Gușă.

Intrând în casă vesel, veseli află aici pe toți. „Se trăiesci iubite tată, đisese Buruénă cătră dascălul Gușă. Ți-đic așa, dacă vrei se-ți fiu fecior, și se-mi dai pe Susănica de nevéstă.“

Dascălul lacrimă de bucurie, apoi đise: „dacă va fi dela Dumneđu, și se invoiesce și Susănica, atunci Dumneđu se ve ajute, și se fie în ceas bun.“ Susănica era adênc mișcată, și tăcea, dar mai târđiu chiamându-o părintele mai aprópe și întrebându-o părintele đise: sciu, că numai bine ne voesci, dacă gândesci Sântia ta, că va fi bine . . . și dacă vrea și tata.“ Aici i-stătù glasul, și pironindu-și ochii în pământ, intr'un târđiu đise: „Ți mulțamesc Dumneđuile.“ Apoi apropiându-se de dênsa Buruénă, îl întrebă cu un suris dulce pe buze, că cum au mers examenul, și ca răspun'sa bine, și mulțemiți au fost cu dênsul domnii, cari l'au esaminat.

Buruénă i-răspundea la tóte cu același suris, cu curele ilu-întrebá, și fericirea cea mai mare se esprima în fața amêndurora.

* * *

La dóue sêptémâni după acésta își jurară credință vecinică naintea altariului Domnului doue inimi, cari se iubeau. Părintele Sofronie ii-cunună și primind binecuvântarea ceriului, s'a pus fundamentul cel puternic la fericirea, carea i-a insoțit tótă vieța.

La ospet n'au fost chiămați ómeni mulți, pentrucă dascalul Gușă, scia că nu este bine, sê-se facă cheltuielă mare cu ospet, deorece banii, cari ar fi sê-se cheltuiescă, le va prinde bine tinerilor mai târđiu. De aceea chiămase numai pe părintele, pe cumetri și rudeniile.

La mésă, dupăce inchină părintele, se sculă dascalul Gușă, și inchină în sănătatea mirilor dicënd: „Fii mei și cinstiți meseni! Mulțamesc lui Dumneđu, că mi-a trimis bucurie în casa mea. Acum pot se mor ferice, că mi-am veđuț visul cu ochii. Am veđuț satul nostru ridicat și adus la stare bună, și casa mea norocită. Ca se fiți și voi fericți filor,

trebuë se urmați și voi pe calea cea bună în lume, și se aveți în vedere, că isvorul fericirii este legea Domnului și buna înțelegere dintre ómeni. De aceea ve dic, se fiți totdeauna cu gândul la Dumneșeu, să ve cinstiți unul pe altul, să aveți între voi renduielă și înțelegere bună, și se țineți minte, că legea cea mai bună este legea, care vi-o veți face voi. De veți face și veți urma așa, atunci va fi cu voi binecuvântarea lui Dumneșeu. Acestea vi-le doresc eu, și se trăiți la mulți ani.“

* * *

Acum tot satul este fericit, și numai numele nu-i se mai potrivește. Ar trebui adevă să se chieame Trandafir și nu Lobodă. Dar nu este nimic dic ómenii, este bine se rămână numele Lobodă de pomemire, ca se scie pruncii nostri, ce am fost, și ce am ajuns cu rânduiea bună, și se vadă și ei că n'are drept, cine dice, că „legea este cum o fac domnii,“ ci cum și-o face omul. Se-și facă și ei lege bună, ca se nu aibă trebuință, se-le o facă alții, și se le mērgă și lor bine.

D I V E R S E.

* *Fond intru amintirea celor reposați.*

Domnii: Valeriu Petco, protonotariu în Orăștie, Eugen Petco, locotenent în armata ces. reg., Dr. Alexandru Hosszu, avocat în Deva și d-n'a Aurelia Petco, măritată Hosszu au depus în loc de cunună pre mormēntul neuitatului lor frate, și respective cumnat Iulian Petco, reposat în 31 Maiu st. n. la direcțiunea seminarului diecesan din Arad suma de treideci fiorini v. a. cu menițiunea, ca să se administreze ca: „fond intru amintirea celor reposați,“ și să se întrebuinteze venitul după timp pentru ajutorarea elevilor săraci dela institutul pedagogic-teologic din Arad. Această suma s'a depus din partea direcțiunii la institutul „Victoria“ din Arad cu libelul Nr. 1402, ér libelul s'a subșternut venerabilului Consistoriu din Arad cu rogarea, ca să-l primescă în administrare. Mulțămind în numele scopului d-lor dăruitori, sperăm, că exemplul dēșilor va afla imitatori, și după timp acest fond va poté face bune serviții creșterii tinerimii.

* *Bibliografie.* A apărut: „Micul prietin al copiilor“ adevă: carte pentru învățarea scrierii și cetirii, de Silvestru Moldovanu, cu o îndrumare la finea cărții. Cartea cuprinde 74 pagine în format 8° cu ilustrațiuni. Prețul broșat 22 cr., legat în scóiță 25 cr. Editura autorului. Sibiu, 1893. Tipariul tipografiei archidiecesane. — O recomandăm atențiunii învățătorilor români.

* *Cununie.* D-l Nicolau Popescu clerice absolut și ales de preot în Cociuba (Bihor) și-a serbat cununia în 4 Iunie n. e. cu d-ra Veturia fiica d-lui Teodor Papp notar în Comlăuș. Felicităm tinera parchie!

* *Himen.* Tinerul Romul T. Voșcinar, jurist absolut și-a fidențat de soție la 8 Iunie n. în Arad, pe dșora Lucreția, fiica preotului Michail Jurca din Cladova. — Felicitările nōstre!

* *Mulțămită publică.* Dómna Bárdy, notaresă în Soborșin, a binevoit a dăruí pe séma santei nōsre biserici un mēsaiu pentru analog, și o perdea pentru dveri, amendouă manufacturi a D-sale, fórte frumos brodate, pe margini împodobite cu dantele aurite. Pentru a-

cest dar frumos, care valorează minimum 25 fl — comitetul nostru parochial își ține de o plăcuta datorință a esprima și pe această cale dómnei dăruítóre mulțămita sa ferbinte, rogând pre Domnul ceriurilor se-o trăescă la mulți ani fericiti. — Soborșin, 27 Maiu, 1893. Pentru comitet. parochial: P. Givulescu, președinte.“

Nr. 50/1893.

Concurs literar.

Basat pe decisul de sub Nr. XXI punctul 4 din protocolul adunării generali, comitetul central al reuniunii învățătorilor români gr. or. din distriectul consistoriu aradan, protopopiatele din drépta Murășului, escrie premiu de 50 fl. v. a. pentru cea mai buna „gramatică română în școla poporală“ cu termin de concurs până la 1 Ianuarie n. 1893, pe lângă următoarele condițiuni:

1. Cartea se cuprindă întreg materialul de învățământ al școlilor poporali și se desvólte și partea stilistică cât mai complet!

2. Cuprinsul să nu fie vast, dar se fie împărțit în grade concentrice și espus în stil clar și concis, scris cu ortografia academiei.

3. Manuscriptul să fie scris în trei esemplare anonime. Lângă ele să se accludă o cuvertă sigilată și provēdută cu un motto, carea se cuprindă în launtru numele autorului.

4. Referitor la dreptul de proprietate, se va face acord separet între reuniune și autor.

5. Manuscriptele să se trimită la adresa subșemnatului președinte în Arad.

Din ședința ordinară a comitetului central ținută în 25 Maiu n. 1893.

Teodor Ceonțea, m. p.
președ.

Nicolae Ștefu, m. p.
secretar.

Concurs.

Nr. 2366.

Inaltul Ministeriu reg. ung. de cult și de înștrucțiune publică sub 21 Maiu a. c. Nr. 21.801, publică concurs la dōue stipendie de câte 400 fl. anual pentru academia reg. ung. de comerțiu din Fiume, cu începerea anului școlar 1893/4. Recurenții pot fi de veri ce confesiune dacă au finit a IV, séu a V-a clasă a cutarei școli medie publice cu calcul eminent din ștudii și bun din purtare. La recurs se alătură 1. carte de botez, 2. testimoniu școl. din 1892/3, 3. atestatul oficial de séraciă, 4. dacă recurintele séu cutare frate al séu are deja știpendiu și din ce fond? 5. tata séu tutorul recurintelui să deie declarațiune că tinerul va continua în Fiume până la esamenul de maturitate inclusiv.

Recursele să se trimită la înșpectoratul reg. școl. în Fiume (Fiumei m. kir. h. tanfelügyelőség), până în 15 Iuliu st. n. an. curent.

Recursele ce se vor trimite deadreptul la ministeriu nu se vor lua în socotință.

Arad, 27 Mai st. v. 1893.

Consistoriu Aradului.

Pentru stațiunile de învățător și învățătoare din **Utvin** se escrie concurs cu termen de alegere pe **20 Iunie v. a. c.**

Emolumentele anuale pentru amândouă posturile sunt :

1. bani gata pentru învățător 200 fl. v. a. ; pentru învățătoare 150 fl. v. a. 2. câte 3 stênjini de lemne pentru ambii ; ér pentru încălditul fiecărei sale câte 2 stênjini 3. câte 20 chible de grâu. 4. câte 4 iughere de pământ. 5. pentru conferințe și scripturistică câte 15 fl. v. a. 6. locuințe în natură și câte $\frac{1}{2}$ iugher intravilan. 7. învățătorul va avé dela înmormântări 50 cr. v. a., ér dacă se duce mortul la s bis. 1 fl.

Recursele adiustate cu atestate de calificațiune și limba magiară sunt a-se substerne subscrisului inspector de școle în Timișóra — Fabric. Preferiți vor fi cei apți pentru înființarea și conducerea de cor. vocal. Recurenții au a se presenta în s. biserică de acolo în vreo Duminecă ori sêrbătóre, spre a-și arêta desteritatea în cant și tipic.

Utvin, 26 Aprilie v. 1893.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb.: Dr. TR. PUTICI, m. p. inspector de școle.

—□—

Cu termen de alegere pe **24 Iunie v. a. c.** se escrie concurs pe stațiunea învățătorescă din **Pobda**.

Emolumentele anuale sunt :

1. bani gata 165 fl. ; 10 fl pentru conferințe și 5 fl. pentru scripturistică. 2. 60 chible de grâu. 3. patru iughere de pământ, inse învățătorul are a suporta sarcinile. 4. trei orgii de lemne pentru învățător, ér pentru încălditul salei de învățământ cât va cere trebuința. 5. cortel liber cu doué încăperi și grădină. 6. dela înmormântări 50 cr.

Recursele adiustate cu atestat de calificațiune, limba magiară și de conduită morală sunt a-se trimite subscrisului inspector de școle în Timișóra — Fabric. Dela recurenți se mai recere ca să dovedéscă că sunt apți de a înființa și conduce un cor. vocal, și că au absolvat cel puțin 2 clase gimn. ori civile ; avênd a-se presenta în vreo Duminecă ori sêrbătóre în s. bis. de acolo, spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipic.

Pobda, 19 Maiu v. 1893.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb.: Dr. TR. PUTICI, m. p. inspector de școle.

—□—

Conform concludului Venerabilului Consistoriu eparochial din 18/30 Aprilie 1893. Nrii 1430, 1544. 1792, pentru deplinirea definitivă a parochiei vacante de clasa I. din **Macea** (în comitatul Aradului, protopopiatul Chisineului) se escrie concurs cu termen de alegere pe **Dumineca din 20 Iunie v. a. c.*)**

Emolumentele sunt :

1. Una sesiune pământ arătoriu, care aduce arindă anuală cel puțin 600 fl. v. a.

2. Birul îndatinat dela 180 case ; dela cei cu pământ, una măsură de grâu și una măsură de orz séu eucuruz, éră dela cei cu case fără pământ una măsură de primavară. Birul anual se prețuește în calculul de mijloc 200 fl. v. a.

*) Terminele din acest concurs publicându-se greșit în nrii anteriori prin acésta se rectifică. R e d.

3. Stólele îndatinate, care anualminte valoréză cel puțin 200 fl. v. a. Deci dotațiunea anuală după calculul de mijloc face 1000 fl. v. a.

Doritorii de a recurge la acésta parochie, vor avé a produce documinte pentru parochie de clasa primă, și anume : testimoniu despre absolvarea alor 8 clase gimnasiali cu examen de maturitate, și testimoniu de calificațiune preoțéscă de clasa primă, avênd recursele adresate comitetului parochial din Macea a le substerne administratorului protopopesc Iosif Besan în Giula până în 16 Iunie v. a. c. éră sub durata concursului, cu stricta observare a dispozițiunei §. 18, din regulament în vre-o Duminecă séu sêrbătóre vor avé a-se presenta în biserica din Macea spre a-și arêta desteritatea în cântare, eventual în oratorie.

Dat din ședința comitetului parochial gr. or. român din Macea, ținută la 9 Maiu 1893.

Gligor Mădărășan, m. p.
președintele comit. par.

Vasilii Sécui, m. p.
not. comit. par.

În conțelegere cu mine : IOSIF BEȘAN, m. p. adm. protopopesc.

—□—

În urmarea abdicerei preotului Vasiliu Popoviciu de parochia **Meziad**, conform concludului Venerabilului Consistoriu gr. or. oradan de dtul 15/27 Februarie Nr. 277/19—B. 1893 se escrie concurs pentru deplinirea ei, cu termen de alegere pe Dumineca din **13/25 Iunie a. c.**

Emoluțiuni anuale sunt :

1. din pământul parochial un venit de 160 fl.
2. din birul parochial 25 cubule 146 fl. 55 cr.
3. Stolele din funcțiuni un venit de 240 fl.

4. dela 270 numere de case câte una țiua de lucru în bani 55 fl. 50 cr.

Care tóte computate laolaltă dau suma de 602 fl. 05 cr.

Doritorii de-a ocupa acésta parochie de cl. a II-a, au a-și înainta recursele subscrisului protopresbiter și adresate comitetului parochial din Meziad cel mult până în 12/24 Iunie avênd recurenții a-sé presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătóre spre a-și arêta în sta biserică de acolo desteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine : ELIA MOGA, m. p. protopresbiterul Beiușului.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Pentru edificarea școlei nóue din comuna **Ecica-română** (Román-Écska) comitatul Torontal, pe basa planului și preliminarului de spese aprobat de Venerabilul Consistoriu, se escrie licitațiune minuendă pe țiua de **13/25 Iunie a. c. la 10 ore** înainte de améđi în localitatea școlei din loc.

Prețul de esclamaré e 4989 fl 57 cr.

Concurenții au se depună înainte de începerea licitațiunei vadiul de 10% în numerariu séu în hârtii de valóre.

Comitetul parochial își rezervă dreptul a primii ofertul aceluî întreprinđetor, în care are mai mare încredere.

Condițiunile de zidire, planul și preliminarul se pot vedé în ori ce ți la oficiul parochial din loc.

Ecica-română la 9/21 Maiu 1893.

Nicolau Magda, m. p.
pres. comitetului parochial.

Moise Magda, m. p.
notariul com. parochial.

—□—